



TELEGRAM CHANNELS AS MEDIA TOOLS

ТЕЛЕГРАМ-КАНАЛИ ЯК ІНСТРУМЕНТИ МЕДІА ТА ПОЛІТИЧНОГО ВПЛИВУ

Zhuhay V. / Жугай В.Й.

National University "Odessa Law Academy"

Національний університет «Одеська юридична академія»

Анотація. У статті, з врахуванням напрацювань дослідників, описано специфіку використання телеграм-каналів журналістами, політиками, фахівцями інформаційних технологій як конвергентного засобу масової інформації. Дослідження проведено на аналізі прикладів функціонування телеграм-каналів окремих політиків, мас-медіа та кількох анонімних каналів. Встановлено, що політики, журналісти, фахівці інформаційних технологій застосовують канали "Telegram" як інструмент ЗМІ - для поширення інформації, формування громадської думки, а іноді для компрометації політичних опонентів, оприлюднення дискредитуючих матеріалів. На підставі проаналізованих теоретичних джерел, засобів масової інформації спрогнозовано подальшу еволюцію телеграм-каналів як одного з видів конвергентних ЗМІ. Обґрунтовано доцільність диверсифікації шляхів донесення інформації до громадян та продемонстровано впливовість телеграм-каналів на формування громадської думки та їх ефективність у здійсненні інформаційної політики.

Ключові слова: телеграм-канали, конвергентні ЗМІ, анонімні телеграм-канали, медіаграмотність, фейкові новини, інформаційні новини, інформаційна безпека.

Вступ Месенджер "Telegram" був створений у 2013 році Павлом Дуровим та його командою. Цей програмний продукт був задуманий як конкурент WhatsApp. [1]. У Telegram передбачено функції чатів, каналів та ботів. Спочатку користувачі використовували інструмент, здебільшого, для приватного спілкування, розваг, як альтернативу іншим месенджерам. Згодом політики, журналісти, фахівці інформаційних технологій почали застосовувати канали "Telegram" як інструмент ЗМІ - для поширення інформації, формування громадської думки. Кількість користувачів Telegram в Україні у 2019 році складала 4,5 мільйонів осіб. [1] З 2017 року по 2018 рік аудиторія українського Telegram збільшилася у 600 разів.

Про потенціал медійних впливів цього інструменту на масову аудиторію яскраво свідчать приклади білоруських телеграм-каналів «Nexta» і «Nexta Live». [2] У 2020 році користувачами цих каналів стали майже 2 мільйони осіб. Особлива роль телеграм каналу "NEXTA" у висвітленні протестних подій, після виборів президента Білорусі, які відбулися 9 серпня 2020 року, визнана світом. Саме через їх «сторінки» відбувалося та відбувається найповніше інформування білорусів та громадян інших країн про події у Білорусі після президентських виборів, результати яких не визнала чесними значна частина громадян країни, здійснюється координація протестних дій. [3]

У цій статті ми розглядаємо "Telegram" як новітній інструмент ЗМІ, медійний канал інформування громадян, чинник формування громадської думки. Використання окремих особливостей месенджера, таких як оперативність та відсутність публічних коментарів під контентом, анонімність, роблять "Telegram" досить популярним, як серед журналістів, так і серед фахівців інформаційних сервісів, піарників, політиків. У 2018 році, за рішенням суду, на вимогу Роспотребнадзора, у РФ були здійснені спроби блокування



Telegram. Але ці дії виявилися неефективними. [4] Потенціал медійних можливостей нової електронної площадки забезпечив їй роль, альтернативної традиційним медіа, опінієтворчої платформи. Телеграм-канали політиків, журналістів та окремих медіа - відносно нове явище в Україні. Тому вважаємо тему актуальною та вартою спостереження. Об'єктами дослідження є окремі телеграм канали політиків та анонімні телеграм канали, які впливають на формування громадської думки в Україні. Предметом дослідження є феномен використання "Telegram" як засобу масової інформації.

1. ЗМІ України у "Telegram". Прагнучи диверсифікувати шляхи комунікації з аудиторією, зокрема залучити молодих людей, журналісти, фахівці інформаційних технологій створюють паралельні площадки, де поширюють контент основних медіа альтернативними методами. Наприклад тижневик "Дзеркало тижня", який ще до кінця 2019 року виходив у паперовій версії, а з 2020 року тільки у електронному вигляді, має свої Facebook, Twitter, Instagram, Youtube та, звичайно ж, Telegram сторінки. Так само діє і редакція журналу «Новое время». Телеграм сторінки мають чимало теле та радіо каналів, інформаційно-аналітичних порталів тощо. [5]

У таблиці нижче вказано деякі друковані та електронні медіа, України які мають власні «телеграм-версії».

Таблиця 1

| № | Газети | Журнали | Сайти | Тб | Радіо |
|----|------------------------|------------------|---------------------|-----------------------|------------------|
| 1 | «ДТ» | «Новое время» | «Liga net» | «Україна 24» | Радіо «Свобода» |
| 2 | «День» | «Фокус» | «Українська правда» | “ICTV” | «Голос Америки» |
| 3 | «Україна молода» | «Forbes Україна» | «Цензор нет» | «Суспільне ТБ» | «Німецька хвиля» |
| 4 | Урядовий кур'єр» | | «Гордон» | «Громадське ТБ» | |
| 5 | «Експрес» | | «Страна.ua» | Телеканал «Kyiv Live» | |
| 6 | «Високий замок» | | | «112 канал» | |
| 7 | «Газета по-українськи» | | | «News One» | |
| 8 | «Вести» | | | «Наш» | |
| 9 | «Вечірній Київ» | | | | |
| 10 | “Kyiv Post” | | | | |

2. Політики у "Telegram" Офіційні телеграм-канали ведуть прес-служби Президента України, Прем'єр-міністра України, депутатів Верховної Ради України, окремі політики. Телеграм-канали політиків використовуються не як основні, а як допоміжні інструменти поширення інформації. Такими каналами користуються посадовці, політики, лідери громадської думки, експерти тощо. У таблиці № 2 подано назви та інтернет-адреси деяких телеграм-каналів вітчизняних політиків, ознайомлення з якими дає змогу отримати уявлення про



масштабність використання цього інформаційного інструмента.

Таблиця 2

| № | Назва каналу | Кількість передплатників |
|----|----------------------|--------------------------|
| 1 | Володимир Зеленський | 48 628 |
| 2 | Денис Шмигаль | 11 380 |
| 3 | Петро Порошенко | 37 687 |
| 4 | Олексій Гончарук | 6 298 |
| 5 | Андрій Білецький | 15 026 |
| 6 | Гео Лерос | 882 |
| 7 | Борислав Береза | 26520 |
| 8 | Сергій Лещенко | 18529 |
| 9 | Ірина Верещук | 1110 |
| 10 | Віктор Медведчук | 272 |

До таблиці включено лише відомості про діючого та колишнього президентів, теперішнього та попереднього прем'єр-міністрів, окремих діючих депутатів парламенту від монобільшості або опозиції, екс-депутатів, а також політиків, які, останнім часом, оприлюднювали резонансні дані, що мають суспільно важливе значення. На разі кількість громадян, які переглядають телеграм-канали політиків є досить незначною, у порівнянні з аудиторією телебачення, інтернет сайтів, сторінок у «Фейсбук». Але такий канал спілкування з громадянами динамічно вдосконалюється, тому не брати його до уваги не можна.

3. Анонімні "Telegram"- канали в Україні та їх вплив на загальнодержавні процеси. Анонімні телеграм-канали – явище, яке стало достатньо помітним в українському інформаційному просторі приблизно з 2019 року. Через можливість не розкривати інформацію про кінцевого бенефіціара, такі канали часто використовуються для публікацій компромату. Наприклад: на телеграм-каналі «Д'Єрмак» 27 березня 2019 року було розпочато поширення відеоплівки, на яких, нібито, зафіксовано розмови брата голови офісу українського президента Дениса Єрмака з зацікавленими особами про їх працевлаштування на важливі державні посади. До 9 травня цього ж року на каналі було оприлюднено 49 різних текстів та 44 відеозаписи. Кількість передплатників каналу 2785. На сторінці «Тайны депутата», яка була створена 1 листопада 2019 року регулярно публікуються контактні дані народних депутатів України, включно з номерами їх мобільних телефонів. Аудиторія каналу 164 834 осіб. Канали «Темный рыцарь» (аудиторія 77 299, діє з 16 вересня 2019 року) та «Джокер» (аудиторія 83 845, діє з 31 жовтня 2019 року) також стали скандально популярними завдяки публікаціям інсайдерської інформації та компроматів, контраверсійних оцінок ролі окремих політиків у політичному та економічному житті держави. Публікації названих каналів включають текстову частину, переважно коротку, фотографії, відео, лінки. Лексика неофіційна, часто ненормативна. На каналі «Трубу прорвало», який функціонував з 19 листопада 2019 року до 8 липня 2020 року публікувались плівки (як стверджується на каналі) з розмовами екс-директора ДБР Романа



Труби. Що доводить використання деяких телеграм-каналів як інструментів для здійснення одноразових інформаційних кампаній. Після того як Роман Труба перестав очолювати ДБР, оновлення сторінки каналу припинилося. Через обмежений обсяг статті, не вдаватимемося у детальний аналіз більшої кількості анонімних телеграм-каналів. Зазначимо лише, що вони стали популярним інструментом руйнації репутації окремих осіб, чи установ. Принаймні вони частіше використовуються для підриву авторитету політиків, посадовців, ніж для покращення їх репутації.

Таблиця 3

| № | Назва каналу | Лінк |
|----|-------------------|---|
| 1 | «Тайны депутата» | https://t.me/tayni_deputata |
| 2 | «Темный рыцарь» | https://t.me/dark_k |
| 3 | «Белый рыцарь» | https://t.me/whiteknightua |
| 4 | «Легитимный» | https://t.me/legitimniy |
| 5 | «Джокер» | https://t.me/joker_ukr |
| 6 | «Резидент» | https://t.me/rezident_ua |
| 7 | «Женщина с косой» | https://t.me/skosoi |
| 8 | «Трубу прорвало» | https://t.me/trubuprorvalo |
| 9 | «Фашик донецкий» | https://t.me/gistapa |
| 10 | «Черная лампа» | https://t.me/blacklampa |

Висновки

Телеграм-канали, в умовах конвергентної журналістики стали одним з інструментів медіа, які дозволяють диверсифікувати донесення інформації до користувачів. Серед позитивів такої платформи – швидкість донесення інформації, лаконічність, можливість подавати мультимедійні матеріали, відносна простота, доступність та дешевизна поширення інформації через Телеграм. В умовах авторитарного суспільства, як наприклад, в Білорусі, анонімність таких каналів і практична неможливість їх повного блокування також є перевагою інструмента. Серед негативів анонімних телеграм-каналів, на нашу думку, часто вживана нецензурна лексика, суб'єктивність публікацій, можливість їх використання в арсеналах інформаційних воєн. Це – черговий аргумент на користь підвищення медіаграмотності споживачів інформаційної продукції незалежно від каналів її передавання.

Що стосується телеграм-каналів політиків, то це – лише одна з форм інтерактивного спілкування з громадянами, яка доповнює інші можливості інформування громадян, формування громадської думки тощо.

Телеграм-канали ЗМІ також сприймаються частіше у позитивній конотації. Адже виступають вони сприяють поширенню контенту медіа і диверсифікують способи донесення інформації та розширюють аудиторію.

Резюмуючи, візьмемо на себе сміливість стверджувати, що найбільш контраверсійною є оцінка анонімних телеграм-каналів, які, з одного боку можуть якісно виконувати роль «сторожових псів демократії», а з іншого – руйнувати кар'єри навіть безвинних людей, ба більше бути ефективним інструментом інформаційних воєн не тільки між політиками, бізнесменами,



окремим громадянами, а й між державами.

Незалежно від того як ми оцінюємо роль телеграм-каналів у медійному просторі України, вони вже стали його помітним явищем, популярним інформаційним інструментом. Світова аудиторія телеграм продовжує зростати. [6]. У глобальному інформаційному світі ця тенденція проявлятиметься і в Україні.

Отже питання доцільності їх функціонування вже підтверджено практиками. Якесь регламентування їх роботи технічно важко здійснимо і недопустиме з точки зору основ демократії, тому у майбутньому можемо сподіватися тільки на еволюцію телеграм-каналів, з точки зору прийняття якихось етичних форм їх роботи. Тенденції свідчать, що кількість користувачів телеграм-каналів зростатиме. Причому серед них домінуючу частку складають представники так званого креативного класу, молоді люди, роль яких у політичному та економічному житті держави стає дедалі вагомішою. У підсумковій таблиці нижче можна побачити переконливі цифри, які підтверджують те, що аудиторія Телеграм в Україні зростає. І це, водночас, відкриває перспективи модернізації медійних каналів і ставить виклики перед суспільством, адже на першому місці у цьому рейтингу відвертий українофоб Анатолій Шарій. Крім його телеграм – каналу, ще як мінімум три з дуже суперечливою репутацією. Тому, на нашу думку, вдосконалення технологій варто урівноважити, гармонізувати покращенням інформаційної резистентності громадян та підвищенням їх медіаграмотності.

Таблиця 4

Рейтинги телеграм-каналів за кількістю передплатників

| № | Назва каналу | К-ть передплатників |
|----|------------------|---------------------|
| 1 | Анатолій Шарій | 231 077 |
| 2 | DUBINSKY.PRO | 112 500 |
| 3 | Тайны депутата | 111 600 |
| 4 | Темный рыцарь | 103 300 |
| 5 | Легитимный | 97 400 |
| 6 | Андрей Портнов | 93 900 |
| 7 | Джокер | 88 900 |
| 8 | Резидент | 58 400 |
| 9 | Максим Бужанский | 47 200 |
| 10 | Соня Кошкина | 45 300 |

Література:

1. [Б. а.] Статистика Телеграм в Україні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://tlgrm.in.ua/vsjo-o-telegram/stati/statistika-telegram-v-ukraine/> . – Дата доступу: 18.06.19

2. Василюк А. Суд у Мінську визнав Telegram-канал NEXTA Live "екстремістським" / Андрій Василюк / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.unian.ua/world/telegram-kanal-nexta-rezhim-lukashenka-proti-opoziciji-novini-svitu-11187587.html> – Дата доступу: 20.10.20

3. Бега В. На засновника найпопулярнішого опозиційного Telegram-каналу



Білорусі Nexta Live завели справу. / Вікторія Бега / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://hromadske.ua/posts/na-zasnovnika-najpopulyarnishogo-opozicinogo-telegram-kanalu-bilorusi-nexta-live-zaveli-spravu> – Дата доступу: 14.08.20

4. Года М. Telegram: історія створення месенджера, боти та блокування сервісу / Михайло Года / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://techno.24tv.ua/telegram-bot-shho-tse-istoriya-stvorenniya-oglyad-na-telegram-kanali_n1343625 – Дата доступу: 14.05.20

5. Мальченко В. Соцмережі і телеграм-канали – основні джерела інформації дніпровських онлайн-змі / Валерія Мальченко / [Електронний ресурс]. – Режим доступу <https://imi.org.ua/blogs/sotsmerezhi-i-telegram-kanaly-osnovni-dzherela-informatsiyi-dniprovskyh-onlajn-zmi-i31520> . – Дата доступу: 05.02.20

6. Покровский П. Авдиторія Телеграм – огляд та перспективи / Платон Покровський / [Електронний ресурс]. – Режим доступу <https://tgrm.su/blog/faq/auditoria-telegram/> – Дата доступу: 19.11.20

7. Семенова І. Джокери з Телеграму. Топ-10 українських політичних каналів за кількістю підписників. / Ірина Семенова / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://nv.ua/ukr/ukraine/politics/top-ukrajinskih-politichnih-telegram-kanaliv-z-naubilshoyu-kilkistyuu-pidpisnikiv-infografika-50092439.html> . – Дата доступу: 06.06.20

8. Величко Л. Телега для слуги / Любов Величко / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bit.ly/32SXp20> . – Дата доступу: 13.07.20

9. Кірілов А. Телеграм-канали як новітня трансформація соціальних медіа в умовах авторитарних режимів / Андрій Кірілов / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.discourseanalysis.org/ada20_1/st150.shtml. – Дата доступу: 18.07.19

10. Саваневський М. Україна стала однією з 5 країн, де Facebook почав моніторити політичну рекламу / Максим Саваневський / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://watcher.com.ua/category/internet-politics/> . – Дата доступу: 15.03.19

11. Гоюк І. Telegram-канал для медіа: чи варто запускати і для яких цілей / Ірина Гоюк / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.thelede.media/lifehacks/2020/02/19/1001/> . – Дата доступу: 19.02.20

12. [Б. а.] Антон Розенберг: Как Павел Дуров придумал Telegram и почему не следует доверять мессенджеру [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.gq.ru/heroes/rozenberg-telegram> . – Дата доступу: 18.07.218

13. Гордієнко Т. Чому українські журналісти закохуються в Telegram / Тетяна Гордієнко / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ua.ejo-online.eu/4651/tsyfrovi-media/ukrainian-journalists-telegram> – Дата доступу: 16.08.19

14. Алаєв Ю. Експерт: «Telegram-канали – це не журналістика» / Юрій Алаєв / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://almetievsk.ru.ru/news/goryachie-novosti/ekspert-telegram-kanaly-eto-ne-zhurnalistika> дата доступу: 23.05.20



15. [Б. а.] У Telegram створили фейковий канал української розвідки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://detector.media/infospace/article/136926/2018-04-24-u-telegram-stvorili-feikovii-kanal-ukrainskoi-rozvidki/> – Дата доступу: 24.04.18

16. Лебідь Н. Кому пліток? Чому так популярні анонімні Телеграм-канали / Наталія Лебідь / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ua.112.ua/statji/komu-plitok-chomu-tak-populiarni-anonimni-telehram-kanaly-522763.html> . – Дата доступу: 21.01.20

17. Присяжнюк А. 22 українських Telegram-канали для щоденного читання / Аліна Присяжнюк / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://nachasi.com/2018/11/05/zadrotytu-z-korystyu/> . – Дата доступу: 05.11.18

18. Ляпіна К. Телеграм-канали: недостовірні аноніми чи якісні ЗМІ? / Ксенія Ляпіна / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://grinchenko-inform.kubg.edu.ua/telegram-kanaly-nedostovirni-anonimy-chy-yakisne-zmi/#.X61AkN4zZaQ> . – Дата доступу: 12.11.20

19. [Б. а.] Фігуранти резонансного розслідування про російські телеграм-канали атакують авторку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bit.ly/3pFkizW> . – Дата доступу: 15.07.20

20. [Б. а.] Цифровий надзвичайний стан. <https://bit.ly/32VlCoJ> . – Дата доступу: 12.08.17

21. Бітельова Г. За рік застосування закон Ярової потрапив у патову ситуацію. / Ганна Бітельова / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bit.ly/32YpB3Q> . – Дата доступу: 19.07.19

22. Беляєва Я. Чим заплатять росіяни у 2020 році за "пакет Ярової" і "суверенний Рунет" / Яна Беляєва / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bit.ly/3fllK5F> . – Дата доступу: 30.12.19

23. Полицька І. Бот у Telegram UA Ваза, що злив 26 мільйонів документів українців, знову працює / Ірина Полицька / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://techno.24tv.ua/po-toy-biy-didzhitalizatsiyi-26-milyoniv-dokumentiv-ukrayintsiv_n1341963 – Дата доступу: 13.05.20

Abstract. *In light of the existing research, the articles describe the particular specifics of using Telegram channels for journalists, politicians, and information technology specialists as a convergent media. The study was conducted to analyze Telegram channels of different politicians, the media, and several anonymous channels. It has been established that politicians, journalists, and information technology specialists use Telegram channels as a tool for the media - to disseminate information, form public opinion, and discredit political opponents as well as share discrediting materials. Based on the identified theoretical sources, the media predicted the further evolution of Telegram channels as a convergent media type. The public is well informed about the diverse ways of using Telegram and the Telegram channels' influence on public opinion formation and their effectiveness in creating information policy.*

Keywords: *telegram channels, convergent media, anonymous telegram channels, media literacy, fake news, information news, information security.*